

Kobjælden er blevet Odsherreds maskot!

I forbindelse med kommunalreformen tilbage i 2007 var det vigtigt at få markeret kommunernes roller som fremtidige naturforvaltere efter amternes nedlæggelse. Hertil har miljøministeren allieret sig med en lang række "budbringere". Disse budbringere er udvalgt blandt de dyr og planter, som har behov for ekstra opmærksomhed, fordi de ikke længere er så almindelige i den danske natur, som det kunne være ønskeligt.

Miljøministeriet har således givet Odsherred Kommune Nikkende kobjælde. Dette skete dog først efter en mindre bommert, hvor kommunen blev tildelt klokkefrøen, som man skal til Neksø eller Røsnæs for at se og høre! Men efter denne ommer synes Nikkende kobjælde at være et rigtig godt valg. Den er kendt og skattet af de fleste og har altid været anset for en art, man skulle passe særligt på..

Hvem er vores nye maskot?

Den er en flot lille lodden fyr på 10 til 30 cm, når den vokser her i landet, men kan blive en velvoksen gut på 30 -50 cm sydpå, Nikkende kobjælde vokser nemlig overalt i Europa. Den vokser frem i april måned som en rigtig forårsbebuder og er i fuldt flor med sine violette blomster i maj måned. Efter blomstring står de før så nikkende blomster som små nisser med strittende hår af frøuld.

Nikkende kobjælde er beslægtet med anemonen, som også hører til Ranunkelfamilien. I Danmark findes tre arter af kobjælder som indtil for nylig blev benævnt *Pulsatilla*, hvilket stadig ses i gængse floraer. I dag har man ved genetisk test konstateret, at Kobjælde ikke bare er nært beslægtet med anemone - men faktisk er i slægt med anemone, og fremover skal den altså benævnes Anemone. . De 3 arter er:

- Opret kobjælde (*Anemone vulgaris* / *Pulsatilla vulgaris*), som findes hist og her i Jylland og på Saltholm.
- Derudover den meget sjældne og fredede Vår-kobjælde (*Anemone vernalis* / *Pulsatilla vernalis*) som man kun sjældent støder på – kun i Jylland.
- Til sidst Nikkende kobjælde *Anemone pratensis* / *Pulsatilla pratensis*, som er

den mest almindelige. Den gror på Sjælland, lidt på Fyn og i Nord- og Østjylland.

Hvor vokser Kobjælden

Nikkende kobjælde foretrækker tør sandet bund langs kyster, på skrænter og på overdrev.

I Odsherred finder vi den således langs de fleste af vores kyster fra bagkanten af klitterne ind over det hævede forland op ad vores skrænter, hvor de er sandede og udpinte - og langt ind i bakkelandet, hvor jorden ikke har været opdyrket i nyere tid, men har ligget hen i græsning.

"Nøgne drenge" "barhovede drenge" eller "kullede drenge" er de blevet kaldt her i Nordvestsjælland på grund af deres strittende dunhår. Kender du den under andre betegnelser, hører jeg gerne herom.. Historien fortæller ligeledes at drenge har leget at, frøstandene var barberkoste.

Giftig

Planten er, som alle andre planter i ranunkelfamilien giftig. Den er dog så bitter, at forgiftningstilfælde er yderst sjældne. Planten indeholder et stof kaldet anemonol, som irriterer huden og giver rødme og kløe, derefter opsvulmet hud og blæredannelse så voldsomt at vævscellerne kan ødelægges. Det er denne effekt, der har gjort den kendt som et middel til at fjerne vorter og dødt kød.

Planten har også været forhandlet på apoteker som lægemiddel. *Vinafkog af rod eller frø til uddrivelse af blæresten og menses.*

Man ser også opskrifter, hvor afkog af den tørrede urt har været brugt til udvendig behandling af lammelse ved øjne, svimmelhed, kighoste og hududslet. Det skyldes at det meget giftige og ætsende stof anemonol nedbrydes ved kogning til det mere ufarlige stof anemonin.

Er kobjælden fredet?

Opret Kobjælde er fredet. Måske er det forvekslingen med denne art, der gør, at der her i Odsherred er en udbredt opfattelse af, at Nikkende kobjælde er fredet. Det er den imidlertid ikke! Uanset om man siger ansvarsart, truet, gullistet eller andet om den, så er det altså ikke ulovligt at plukke den. Men man har selvfølgelig en moralsk forpligtelse til ikke bare at plukke ukritisk løs. Husk også at saften kan give eksem og udslet. Er der mange så pluk et par stykker. Er der få, så lad dem stå. Det er derimod ulovligt at grave den op, hvad jeg desværre ser ske mange steder, sikkert med det formål at plante den et andet sted. Det er en egoistisk holdning at fjerne den fra sit naturlige voksested. Ønsker du at etablere Nikkende kobjælde på din grund, så tag i stedet nogle frø, og så dem i rent sand.

Er Nikkende kobjælde en truet art?

Der er i dag flere faktorer, der påvirker bestanden af Nikkende kobjælde negativt. Det er langs kysterne først og fremmest overgroning af Rynket rose *Rosa rugosa*, bjerg- og skovfyr, slåen og anden høj vegetation.

Det er inde i landet på bakkerne, gravhøjene og andre tørre steder manglende afgræsning, hvor der før har gået dyr, - eller opgødsning, hvor der stadig går dyr og, hvor ejeren ønsker mere græs. I den forbindelse er vigtigt at nævne at Nikkende kobjælde ikke er giftig, når den bliver slået med til hø, hvis bare den får lov at tørre.

Skab forhold for kobjælden

Hvis du bor på en lokalitet, hvor der tidligere har vokset kobjælder, kan du hjælpe dem tilbage ved at genskabe de forhold, den voksede under. De optimale vækstbetingelser er tør næringsfattig bund, fuld sollys og lav vegetation uden tæt græspels. Den nikkende kobjælde kan også forsvinde langsomt fra din grund på grund af øget græsvækst. Så selvom du mener, at du allerede har en naturgrund med vilde blomster, der klarer sig selv, vil det i de fleste tilfælde gavne at slå grunden med års mellemrum. Husk, at hvis du vælger at slå, er det absolut nødvendigt, at du også fjerner det afslåede materiale. Slå før det, du ikke kan lide, blomstrer eller efter det, du kan lide, har afblomstret. Herved vil du gradvis fremme en ønsket vegetation på grunden. Fortvivl ikke over mosegrise på naturgrunden. Udjævn skuddene en gang i mellem og kast evt. lidt frø fra de omgivne planter i dette fine såbed.

Den Nikkende kobjælde som vores naturbarometer

Vi kan betragte Den nikkende kobjælde som en budbringer fra de øvrige vilde blomster. Hvis kobjælden går tilbage er det et tegn på forringede vilkår for mange andre vilde blomster som timian, harekløver, blåmunke, pimpinelle, håret høgeurt og mange flere. Passer vi godt på vores maskot, bevare vi en rig natur med mulighed for mange gode oplevelser fremover.

Læs også:

["Nikkende kobjælde har fundet sit spot" – af pcb artikel i Det Ny Odsherred, 5. april 2013](#)

Litteratur:

Giftplanter. Af Harald Nielsen (f. 1908). Gyldendal, 1979. 139 sider, illustreret. (Gyldendals grønne Håndbøger). ISBN: 87-01-31841-1

Folk og flora. Af V.J. Brøndegaard. Rosenkilde og Bagger, 1987. Bind 1-4. ISBN 8742304911 (bind 1).